

služaju, to će ona svagdar takove Srbe predpostavljati onim pravim patrijotama" (u: Stranjaković, 1844). Tokom 19. veka je uz bespogovorno poverenje u Rusiju paralelno postojalo i saznanje o primatu njenih interesa nad zaštitom Srbije. Živojin Žujović je tako pisao da "naš narod oseća i svestan je svog rodstva s Rusima", pa je "van sumnje da naš narod voli Ruse, dok prema svima drugim narodima on ti je posve indiferentan, hoću reći ravnodušan". Istovremeno je tvrdio da su sami Rusi pogrešno tumačili tu ljubav "zato što nisu dolazili i prelazili Srbiju kao ispitači onoga što postoji, već kao tražioci onoga što njima treba", odnosno da je "polje za rusku fantaziju bilo je šire polje od Kosova". Želeći da vide Rusiju kao "caricu Balkana" dolazili su u Srbiju gde ih je narod »krasno dočekivao«. »Toplo južno osećanje dejstvovalo je na Ruse severnjake magnetički i oni su bili u ushitu od simpatije srpske prema Rusima. Ovo tim pre što take simpatije Rusi prema Srbima nemaju" (Žujović, 1868). A Jovan Ristić je navodio reči pomoćnika ruskog ministra da "najpre idu interesi ruski, pa onda bugarski, pa tek posle njih dolaze srpski" (Ristić, 1898), dok je Jovan Cvijić u svojoj raspravi o "Makedonskim Slovenima" beležio da su ruske etnografske karte imale "zločest uticaj na inteligenciju balkanskih naroda, koji po patrijarhalnoj navici veruju, da bi Rusi, kao moćna 'starija braća', imali da pravilno reše sporove između malih balkanskih naroda. I ako su svi informisani videli da su pomenute ruske karte neozbiljne i površne, ipak su u njima, jamačno pogrešno, gledali ruski politički plan". Isticao je da "možda nijedan drugi čin nije toliko doprineo otuđivanju balkanskih naroda jednih od drugih, kao pomenute ruske etnografske karte" (Cvijić, 1906). I Jovan Hadži-Vasiljević je pisao da je Rusija svim silama radila da kulturno preporodi Bugare i da su zato granice bugarskih zemalja išle na štetu srpskog naroda, kao i da Srbija nije mogla da se utrkuje sa Rusijom u podizanju svojih sunarodnika u Turskoj pa je rad slovenofila doneo "patnje i zala srpskom narodu" (Hadži-Vasiljević, 1906). Koliko se do tridesetih godina 19. veka Rusija zauzimala za sve Slovene na Balkanu, tvrdio je ovaj autor, toliko je od toga doba svu svoju snagu posvetila isključivo bugarskom narodu (Hadži-Vasiljević, 1913).

Pisalo se i o ruskoj politici koja nije nikada htela "Veliku Srbiju" (Ilić, 1908), o "intrigama jednokrvne i jednogverne Rusije" (Đorđević, 1913: 125), o Bugarima koji su "ruska deca" jer su Rusi "otkrili propali bugarski narod", "gajili ga, podizali i mazili" da bi ostvarili svoj cilj – "što veća Bugarska, to širi ruski oslonac na Balkanu" (Đorđević, 1929). Verovalo se i da je Rusija nastojala da od Srbije dobije zahvalnost za sve svoje uspehe i nije dopuštala uspeh "koji bi bio izvojevan van njene suradnje"; da je Srbija služila Rusiji "kao tampon država"; da je svu pomoć pružala Bugarima, pa je svojom aktivnošću "zamutila bistru vodu nacionalnih odnosa na Balkanu" (Jovanović, 1936). Navodilo se i da je Rusija smatrala Srbiju "za žrtvu koju ima predati Austrougarskoj u naknadu za ono što ona bude zakačila od Balkana", da je takvoj ruskoj politici na ruku išla "naivnost i neiskustvo s kojim se radilo na srpskoj strani", a koja je činila da se u Rusiju "slepo verovalo i da se u Ruse stalno gledalo kao u naše dobronamerne zaštitnike", da se za ovu "psihozu" znalo u Petrogradu pa im je to omogućavalo da se prema Srbiji "ponašaju bez ikakvih obrzira, to jest, da im daju lažna obećanja, da ih čak i angažuju za ciljeve čisto svoje politike, pa, bez ikakva ustezanja, ostave na cedilu" (Gebenac, 1938).

Grci.

Za razliku od sintagme "majka Rusija" i "braća Rusi", koje su poznate u proteklih sto godina, "braća Grci" su potpuno nov produkt ovovremene propagande bez osnova u prošlosti, čak i bliskoj, a posebno bez osnova u daljoj. Naprotiv, Grci su u "karakterologiji" srpskih intelektualaca u prošlosti prolazili veoma loše, ponekad lošije i od Bugara, i u tome im nije mogla biti od pomoći čak ni pravoslavna vera. Naprotiv, upravo je vera i težnja za emancipacijom od grčke crkve, jezika i škole, i bila polazište negativne "karakterologije" čitavog naroda kojem su se pripisivale stereotipne osobine svega što je tumačeno kao negativan uticaj Istoka.

Kada je reč o Grcima, dolazi do izražaja još jedan momenat bitan u nastanku nacionalnih stereotipa. Kako oni često nastaju kada se dominantne osobine – koje se s razlogom ili bez njega, ali uvek iz političkih motiva, pripisuju nekoj nacionalnoj ustanovi (crkvi, vladi, slaležu) ili konkretnoj ličnosti – prenesu, stalnim ponavljanjem, na čitav narod, dogodilo se da je omraza prema grčkoj dominantnoj crkvi (iako pravoslavnoj) preneti na narod, pa su njene osobine postale opšte mesto u opisima grčkog nacionalnog "karaktera". Uz najnegativnije određenje grčke crkve, centralno mesto u ovoj karakterologiji imali su "šovinizam", koji se merio uglavnom sa bugarskim, "vernost" Turcima i "potkazivanje" Srba, kao i stara mržnja između "slovenstva i jelinizma".

Pre samo deset godina Radovan Samardžić je pisao o "neuhvatljivim Grcima" koje, iako iste vere, Srbi nikada nisu do kraja shvatili, "ali su sebe osećali kao pripadnike moralnog sloja koji je odnekud iznad tih prevejenih bogomoljaca, sumnjivo bliskih Turcima". Ostvarujući poseban vid hegemonije nad drugim hrišćanima, Grci su Srbima "postali istinska mora svojim tuđinskim ponašanjem, dosluhom s turskim vlastima i poslovnom spretnošću", dok su vizantijski monasi "krivotvorili, zamagljivali ili uništavali onaj svet srpskog tradicionalnog nasleđa" (Samardžić, 1989). Ali, Samardžić je ovo pisao krajem 80-ih, kada grčka politika još nije pokazala svoju blagonaklonost prema srpskoj politici i kada, u skladu sa tim, Grci još nisu postali "braća". On je zapravo samo ponavljao više od sto godina staru grčku "karakterologiju".

Autori su u 19. veku pisali da su se Grci bojali da Srbi ne ojačaju pa su im sa Bugarima iz zavisti "činili spletke", čime su zajedno "stali na put srpskom napretku" (Ristić, 1864), da "naš narod zna da smo mi i s Grcima jedne vere, al' ga ta vera ne učini ni ukoliko rođakom grčkim – Grk je za nj sve jedno kao i inoverac, kao Madžar, Englez ili ko drugi" (Žujović, 1868), da "slovensko pleme" smatra Grke za svoju braću po veri i susedstvu, ali se, "na žalost, neda skriti, da su Grci doveli Turke u Evropu". »Oni su tražili hegemoniju nad slavenskim plemenom na balkanskom poluostrvu, pa su podčinili i sebe i Slavene petovjekovom robstvu" (V. M. G. Mi tako dalje. 1882). Beležilo se i da "mi uvek uz Bugare stojimo, gde se oni u pravедnoj borbi protiv 'jelinških' šovinsti i klevetnika nalaze" (Ignjatović, 1879), da su Grci "isti šovinsti kao i Bugari"